

Makabra studier bakom Géricaults mest kända verk

I en våldsamt blandning av realism och romantik kämpar de sista överlevande på skeppet Medusas räddningsflotte mot stormen och de höga vågorna. Redan vid första anblicken känner man av den fasa och förtvivlan som måste ha rått bland de skeppsbrutna. Sjuka och döende trängs om utrymmet på den illa tilltygade farkosten. Bland dem ligger avlidna kroppar, några hängande halvvägs överbord. Skeppet Medusas förlisning utanför Cape Blanc vid Nordafrikas kust i början av 1800-talet var ett dubbelt drama. Ett hundratal personer kunde räddas från skeppet över till den ödesdigra flotten, vilken togs på släp av ett räddningsfartyg.

Av okänd anledning brast eller lösgjordes kabeln mellan det undsättande skeppet och flotten. Följden blev att den drev ut på havet. Efter nästan två veckor fann man åter flotten. Endast 15 personer fanns då vid liv, alla i mycket dåligt skick.

Det för tiden mycket uppmärksammade skeppsbrottet blev grunden för den franske konstnären Jean Louis André Théodore Géricaults (1791–1824) mest kända verk Medusas flotte. Rörelse, lidelse och en makaber lek med ljus och skuggor dominerar målningen. De mystiska och dova färgnyanserna på duken får tavlans att fullkomligt skälva i sitt samspel med varandra. Beträktaren möter de skeppsbrutna fångade i ett verklighetens ögonblick då de befinner sig hjälplösa i havets våld, blottande både kropp och själ i sin kamp mot döden. De romantiska dragen är påtagliga. Tillsammans med Eugène Delacroix kom Géricault med tiden att bli ledare för den franska romantiken.

Den kusliga känslan av verklighet och drama som tavlan utstrålar har inte kommit till av en tillfällighet. Bakom verket ligger en lång tids intensiva studier och hårt arbete. Géricault sökte bland annat upp överlevande från förlisningen, som han sedan intervjuade. Bland dessa fanns en läkare som förmodligen var konstnären till stor hjälp vid avbildandet av de sjuka och döende. En modell av flotten konstruerades och byggdes upp i en studio för att sedan kunna avbildas korrekt på duken. Han gick så långt i sin besatthet att på bästa sätt återskapa händelsen i sitt verk att han tillbringade långa tider på Paris bår- och sjukhus. Här kunde han i lugn och ro studera färger och utseende på döende och döda. Ibland lånade han till och med sig kroppsdelar till sin ateljé för att fortsätta studera dem där. Detta ansågs nödvändigt för att så verklighetstroget som möjligt kunna återge hudens skiftande nyanser under förruttnelse och sjukdom.

Originalverket, som omfattar en imponerande yta, sju meter bred och fem meter hög, finns idag att betrakta på Louvren i Paris.

Tavlan blev mycket omdiskuterad av olika orsaker. Många berördes starkt av dess uttrycksfullhet och nära verklighetsanknytning. Géricaults brytning med vad som vid tiden ansågs vara god smak var också en

orsak till att målningen fick en stor publik. Aldrig hade man skådat en så vidrig skildring av döende och lidande. Vid ett tillfälle visades tavlan i London där den gjorde stor succé. Nyfikna åskådare strömmade till utställningen och Géricault, som visade sitt storverk mot inträde, gjorde en bra förtjänst.

Théodore Géricaults intresse för att avbilda utsatta och fragila människor drev honom också till att påbörja en serie målningar av annat slag. Dessa visade sig senare bli de sista verken i konstnärens korta men produktiva liv. I tidigt 1820-tal besökte han under en period mentalsjukhus i syfte att avbilda vad den tidens vetenskapsmän kallade monomani, det som idag kallas sjuklig besatthet av en enskild idé, t ex kleptomani. Patienterna fick sitta modell för konstnären.

Speciellt för dessa verk är hur Géricault med känsliga penseldrag lyft fram människan framför sjukdomen. Beträktaren möter inte ett utsatt offer utan en människa omgiven av ett sken av värdighet och lågmäld stolthet.

Efter att ha avslutat dessa målningar råkade Géricault ut för en rad svåra ridolyckor som skadade honom så illa att han blev bunden vid sängen fram till sin död. Skadorna vållade honom stor smärta och plågade honom svårt. Ironiskt nog kom denne konstnär, som så intensivt ägnat sig åt att studera föruttnelse, lidande och död att själv drabbas av detta öde i ett allt för tidigt skede i livet. Han avled i kallbrand en vinterdag 1824, 33 år gammal.

Motsägelsefullt nog framstår Géricault i litteraturen som en aggressiv och kraftfull personlighet samtidigt som det i hans konst hela tiden förekommer en dragning till de svaga och utsatta. Detta speglas i en rad motiv, t ex besegrade soldater på väg hem från slagfältet och utstötta mentalsjuka. För att inte tala om de lidande på Medusas flotte. Kanske dolde konstnärens högdragna och hetlevrade fasad en inre bräcklighet och identifikation med de svaga som bara fick komma till uttryck på duken.

Margareta Munkert Karnros
frilansskribent,
fil kand i konstvetenskap,
Stockholm

MEDUSAS FLOTTE.
1819, är Théodore Géricaults mest kända verk. Målningen finns på Louvren i Paris.

Foto: IBL bildbyrå

LE MONOMANE DU VOL.
Självporträtt av Théodore Géricault.

Foto: Artikelförfattaren

Xxxx

Xxx